Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

18. oktoober 2017*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Direktiiv 76/207/EMÜ – Meeste ja naiste võrdne kohtlemine tööhõive ja elukutse küsimustes – Sooline diskrimineerimine – Sisseastumiskatsed liikmesriigi politseikooli – Liikmesriigi õigusnormid, mis seavad kandidaatide osalemise sisseastumiskatsetel sõltuvusse miinimumpikkuse nõudest

Kohtuasjas C-409/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Symvoulio tis Epikrateiase (Kreeka kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 15. juuli 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. juulil 2016, menetluses

Ypourgos Esoterikon,

Ypourgos Ethnikis paideias kai Thriskevmaton

versus

Maria-Eleni Kalliri,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja E. Regan,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– M.-E. Kalliri, esindaja: *dikigoros* P. Aggelakis,

– Kreeka valitsus, esindajad: K. Georgiadis, D. Katopodis ja E. Zisi,

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Patakia ja C. Valero,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega (EÜT 1976, L 39, lk 40; ELT eriväljaanne 05/01, lk 187), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiviga 2002/73/EÜ (EÜT 2002, L 269, lk 15; ELT eriväljaanne 05/04, lk 255) (edaspidi „direktiiv 76/207“), ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23).

2 Taotlus on esitatud vaidluses, mille pooled on ühelt poolt Ypourgos Esoterikon (siseministeerium, Kreeka) ja Ypourgos Ethnikis Paideias kai Thriskevmaton (haridus- ja religiooniministeerium, Kreeka) ja teiselt poolt Maria-Eleni Kalliri ning mis puudutab viimati nimetatud isiku esitatud tühistamiskaebust haldusaktide peale, mis võeti vastu liikmesriigi õigusaktide alusel, mis seadsid kandidaatide osalemise Kreeka politseikooli sisseastumiskatsetel sõltuvusse miinimumpikkuse nõudest.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 76/207 artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on liikmesriikides ellu viia meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõte seoses töö saamisega, kaasa arvatud edutamise, kutseõppe ja töötingimustega, ning seoses sotsiaalkindlustusega lõikes 2 viidatud tingimustel. Seda põhimõtet nimetatakse edaspidi võrdse kohtlemise põhimõtteks.“

4 Direktiivi artiklis 2 on ette nähtud:

„1. Järgnevate sätete kohaldamisel tähendab võrdse kohtlemise põhimõte seda, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine, eriti seoses perekonnaseisuga.

2. Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

– *otsene diskrimineerimine* – kui ühte isikut koheldakse soo tõttu halvemini, kui koheldakse, on koheldud või koheldaks teist isikut samalaadses olukorras,

– *kaudne diskrimineerimine* – kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tava seab ühest soost isikud võrreldes teisest soost isikutega ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui kõnealusel sättel, kriteeriumil või taval on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud,

[…]“

5 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Võrdse kohtlemise põhimõte tähendab, et ei esine ei otsest ega kaudset soolist diskrimineerimist ei avalikus ega erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslikes asutustes, seoses järgmisega:

a) tööle saamise, füüsilisest isikust ettevõtjaks või kutsealale pääsemise tingimused, sealhulgas valikukriteeriumid ja töölevõtu tingimused mis tahes tegevusvaldkonnas ja kõigil ametiastmetel, kaasa arvatud ametialane edutamine;

[…]“

Kreeka õigus

6 Seaduse 2226/1994 sisseastumise, õppimise ja täiendõppe kohta politseiakadeemia koolides ja tuletõrjeakadeemia allohvitseride osakonnas (*FEK* A’ 122) artikli 1 lõike 2 punktis a, mida on muudetud seaduse 2713/1999 (*FEK* A’ 89) artikli 12 lõikega 1 ja seejärel seaduse 3103/2003 (*FEK* A’ 23) artikliga 20, on sätestatud, et nendesse koolidesse võetakse vastu mehi ja naisi. Selle sätte kohaselt on kandidaatidele esitatavad nõuded ja eelvalikukatsed meestele ja naistele samad.

7 Presidendi dekreedi 4/1995 politseikooli vastuvõtu tingimuste ja üldkatsete süsteemi kohta (*FEK* A’ 1) artikli 2 lõike 1 punktis f, mida on muudetud presidendi dekreedi 90/2003 (*FEK* A’ 82) artikli 1 lõikega 1, on ette nähtud, et politseiakadeemia ohvitseri- ja politseikoolide tsiviilisikutest kandidaatide (mehed ja naised) pikkus (ilma kingadeta) peab olema vähemalt 1,70 m.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

8 Kreeka politseiülema otsusega avaldati presidendi dekreedi 4/1995 sätete alusel, mida on muudetud presidendi dekreediga 90/2003, teade õpilaste vastuvõtmise kohta ohvitseri- ja politseikoolidesse 2007.–2008. õppeaastaks.

9 Nimetatud konkursiteate punkti II 6 kohaselt pidid kandidaadid olema (ilma kingadeta) vähemalt 1,70 m pikad.

10 M.-E. Kalliri esitas konkursil osalemise taotluse koos nõutud tõendavate dokumentidega Vrachati (Kreeka) politseijaoskonda, kes tagastas talle dokumendid põhjendusel, et ta ei vastanud presidendi dekreedi 4/1995 artikli 2 lõike 1 punktis f (muudetud presidendi dekreedi 90/2003 artikli 1 lõikega 1) toodud miinimumpikkuse 1,70 m nõudele, kuna ta on üksnes 1,68 m pikk.

11 Dokumentide tagastamise otsuse alusel, mille oli teinud Vrachati politseijaoskond, ei andnud Kreeka politseiülem M.-E. Kallirile luba kõnealusel konkursil osaleda.

12 M.-E. Kalliri vaidlustas keeldumise Dioikitiko Efeteio Athinonis (Ateena teise astme halduskohus, Kreeka), kes rahuldas tema kaebuse, asudes seisukohale, et presidendi dekreedi 4/1995 artikli 2 lõike 1 punkt f (muudetud presidendi dekreedi 90/2003 artikli 1 lõikega 1) on vastuolus sugudevahelise võrdsuse põhiseadusliku põhimõttega, ning tühistas need sätted.

13 Siseministreerium ning haridus- ja religiooniministeerium vaidlustasid Dioikitiko Efeteio Athinonise (Ateena teise astme halduskohus, Kreeka) otsuse eelotsusetaotluse esitanud kohtus.

14 Neil asjaoludel ostustas Symvoulio tis Epikrateias (Kreeka kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas presidendi dekreedi 90/2003 artikli 1 lõige 1, millega muudeti presidendi dekreedi 4/1995 artikli 2 lõiget 1 ning mille kohaselt peavad ohvitseri- ja politseikoolide tsiviilisikutest kandidaadid, lisaks muudele nõuetele vastavusele, „olema (nii mehed kui naised) vähemalt 1,70 m pikad“, on kooskõlas direktiivide 76/207, 2002/73 ja 2006/54 sätetega, mis keelavad igasuguse kaudse soolise diskrimineerimise seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega avalikus sektoris (välja arvatud juhul, kui selline erinev kohtlemine on tingitud objektiivselt põhjendatud asjaoludest, mis ei ole kuidagi seotud soolise diskrimineerimisega, ning kui see ei lähe kaugemale sellest, mis on meetme eesmärgi saavutamiseks asjakohane ja vajalik)?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada saada, kas direktiivide 76/207 ja 2006/54 sätteid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on arutlusel põhikohtuasjas ja millega seatakse kandidaatide osalemine selle liikmesriigi politseikooli sisseastumiskatsetel soost olenemata sõltuvusse miinimumpikkuse 1,70 m nõudest.

16 Kõigepealt tuleb kindlaks teha, kas põhikohtuasi kuulub nende sätete kohaldamisalasse.

17 Sellega seoses tuleb märkida, et vaidlus puudutab haldusakte, mis anti 2007. aastal seetõttu, et M.-E. Kalliri esitas taotluse osaleda Kreeka ohvitseri- ja politseikoolide sisseastumiskatsetel akadeemiliseks õppeaastaks 2007.-2008.

18 Direktiivi 2006/54 artikli 33 esimese lõigu kohaselt möödus direktiivi ülevõtmise tähtaeg 15. augustil 2008.

19 Sama direktiivi artikli 34 lõikes 1 on ka sätestatud, et direktiiv 76/207 tunnistati kehtetuks alates 15. augustist 2009.

20 Järelikult on sätted, mis on põhikohtuasja asjaoludele ajaliselt kohaldatavad, mitte direktiivi 2006/54, vaid direktiivi 76/207 sätted.

21 Direktiivi 76/207 artikli 1 lõike 1 kohaselt on direktiivi eesmärk liikmesriikides ellu viia meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõte seoses töö saamisega - kaasa arvatud edutamine - ja kutseõppega.

22 Direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis a keelatakse otsene ja kaudne sooline diskrimineerimine avalikus ja erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslikes asutustes, seoses tööle saamise, füüsilisest isikust ettevõtjaks või kutsealale pääsemise tingimustega, sealhulgas valikukriteeriumid ja töölevõtu tingimused.

23 Sellest tuleneb, et direktiivi 76/207 kohaldatakse töölesoovija suhtes, sealhulgas ka valikukriteeriumide ja töölevõtu tingimuste osas (vt analoogia alusel kohtuotsus, 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, punkt 34).

24 Nii on see isiku puhul, kes nagu M.-E. Kalliri esitab taotluse, et osaleda liikmesriigi politseikooli sisseastumiskatsetel.

25 Nähes aga ette, et isikuid, kes on lühemad kui 1,70 m, ei saa lubada Kreeka politseikooli sisseastumiskatsetele, mõjutavad põhikohtuasjas vaidlusalused õigusnormid nende töötajate töölevõtmise tingimusi ning järelikult tuleb niisuguseid õigusnorme käsitada nii, et nendega

kehtestatakse avalikus sektoris tööle saamise tingimused direktiivi 76/207 artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses (vt analoogia alusel kohtuotsused, 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punkt 30, ja 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, punkt 25).

26 Sellest tuleneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olev vaidlus kuulub direktiivi 76/207 esemelisse kohaldamisalasse.

27 Järelikult tuleb analüüsida, kas põhikohtuasjas vaidlusalused õigusnormid toovad kaasa direktiiviga keelatud diskrimineerimise.

28 Sellega seoses tuleb tõdeda, et nende õigusnormidega koheldakse soost sõltumata täiesti ühesuguselt isikuid, kes esitavad taotluse politseikooli sisseastumiskatsetel osalemiseks.

29 Järelikult ei ole nende õigusnormidega kehtestatud otsest diskrimineerimist direktiivi 76/207 artikli 2 lõike 2 esimese taande tähenduses.

30 Nimetatud õigusnormid võivad endast siiski kujutada kaudset diskrimineerimist artikli 2 lõike 2 teise taande tähenduses.

31 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on kaudse diskrimineerimisega tegemist sellise liikmesriigi meetme kohaldamise puhul, mis on küll sõnastatud neutraalselt, kuid mis seab reaalselt ebasoodsamasse olukorda palju suuremal hulgal naisi kui mehi (vt eelkõige kohtuotsused, 2.10.1997, Kording, C-100/95, EU:C:1997:453, punkt 16, ja 20.6.2013, Riežniece, C-7/12, EU:C:2013:410, punkt 39).

32 Käesoleval juhul tuvastas eelotsusetaotluse esitanud kohus ise oma otsuses, et palju suuremal hulgal naissoost isikuid võrreldes meessoost isikutega on lühemad kui 1,70 m, mistõttu Kreeka ohvitseri- ja politseikooli sisseastumiskatsetele lubamisel on nende õigusnormide kohaldamisel naised võrreldes meestega selgelt ebasoodsamas olukorras. Sellest tuleneb, et põhikohtuasjas vaidlusalused õigusnormid on kaudselt diskrimineerivad.

33 Direktiivi 76/207 artikli 2 lõike 2 teisest taandest tuleneb siiski, et sellised õigusnormid ei kujuta endast direktiiviga keelatud kaudset diskrimineerimist, kui neil on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.

34 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on teha kindlaks sellise põhjenduse olemasolu, on liikmesriigi kohtu küsimustele tarvilikke vastuseid andev Euroopa Kohus siiski pädev andma juhiseid, et liikmesriigi kohus saaks teha otsuse (vt selle kohta kohtuotsus, 10.3.2005, Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, punktid 48 ja 49).

35 Käesoleval juhul väidab Kreeka valitsus, et põhikohtuasjas vaidlusaluste õigusnormide eesmärk on Kreeka politsei missiooni tegeliku täitmise võimaldamine ning et selle eesmärgi saavutamiseks on vajalik ja asjakohane, et isikul on teatud kehalised erivõimed nagu miinimumpikkus.

36 Tasub meenutada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et politseiteenistuse toimevõime ja nõuetekohase toimimise tagamise huvi on õigustatud eesmärk (vt seoses direktiivi 76/207 ülesehituse, sätete ja eesmärgiga väga üldises plaanis sarnase ülesehituse, sätete ja eesmärgiga nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), artikli 4 lõike 1 kohta kohtuotsused, 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punkt 44, ja 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, punkt 38).

37 Sellegipoolest tuleb kindlaks teha, kas selline miinimumpikkuse nõue, nagu on ette nähtud põhikohtuasjas vaidlusalustes õigusnormides, on sobiv, et tagada nende õigusnormidega taotletud eesmärgi saavutamine ning et see ei lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik.

38 Ehkki vastab tõele, et isikute ja vara kaitse, õigusrikkujate kinnipidamine ja vahi all hoidmine ning preventiivne patrullimine võivad nõuda füüsilise jõu kasutamist ja teatud kehalist erivõimet, ei tundu osa neist politsei ülesannetest, näiteks elanike abistamine või liikluse reguleerimine siiski vajavat suurt füüsilist panust (vt selle kohta kohtuotsus, 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punktid 39 ja 40).

39 Pealegi kui eeldada, et Kreeka politsei kõik ülesanded nõuavad teatud kehalist erivõimet, ei tundu nii, et selline võime oleks tingimata seotud miinimumpikkusega ning et lühematel isikutel ei oleks loomulikult seda võimet.

40 Selles kontekstis võib eelkõige arvestada asjaoluga, et kuni 2003. aastani sisaldus Kreeka õigusnormides Kreeka ohvitseri- ja politseikooli sisseastumiskatsetele lubamiseks meestele ja naistele erinev miinimumpikkuse nõue, kuna naiste nõutud miinimumpikkus oli 1,65 m ja meestel 1,70 m.

41 Samuti tunduvad olevat asjakohased M.-E. Kalliri esitatud asjaolud, et Kreeka relvajõudude, sadamapolitsei ja rannavalve puhul on naiste ja meeste miinimumpikkuse nõuded erinevad ning et naiste puhul on miinimumpikkus 1,60 m.

42 Igal juhul võiks põhikohtuasjas vaidlusaluste õigusnormidega taotletud eesmärgi saavutada naissoost isikutele vähem ebasoodsamate meetmetega, nagu ohvitseri- ja politseikoolide sisseastumiskatsete kandidaatide eelvalik, mis põhineb erikatsetel, millega on võimalik teha kindlaks nende kehalised võimed.

43 Sellest tuleneb, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontroll, mis tuleb tal läbi viia, ei anna teistsugust tulemust, ei ole asjaomased õigusnormid põhjendatud.

44 Neil asjaoludel tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 76/207 sätteid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on arutlusel põhikohtuasjas ja millega seatakse kandidaatide osalemine selle liikmesriigi politseikooli sisseastumiskatsetel soost olenemata sõltuvusse miinimumpikkuse 1,70 m nõudest, kuna need õigusnormid seavad ebasoodsamasse olukorda palju suuremal hulgal naissoost isikuid võrreldes meessoost isikutega ja need õigusnormid ei näi olevat sobivad ega vajalikud nendega taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks, mille peab kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kohtukulud

45 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2002. aasta direktiiviga 2002/73/EÜ) sätteid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on arutlusel põhikohtuasjas ja millega seatakse kandidaatide osalemine selle liikmesriigi politseikooli sisseastumiskatsetel soost olenemata sõltuvusse miinimumpikkuse 1,70 m nõudest, kuna need õigusnormid seavad ebasoodsamasse olukorda

palju suuremal hulgal naissoost isikuid võrreldes meessoost isikutega ja need õigusnormid ei näi olevat sobivad ega vajalikud nendega taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks, mille peab kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Allkirjad